

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

**ALAPÍTVÁ:
1862-ben**

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1991. MÁRCIUS

cxxvi. évfolyam

A TARTALOMBÓL

*Javaslat a magántulajdonban
lévő erdők gazdálkodásának
ügyviteli rendjére és felügyeletére.
(74. oldal.)*

*Diplomatervező
erdőmérnök-hallgatók
és témáik az 1990/91-es tanévben.
(76. oldal.)*

*A magyarországi tölgypusztulás
néhány kérdése
összehasonlító évgyűrű-elemzés
alapján.
(85. oldal.)*

*Mi lesz a baglyokkal?
— Zöldülő erdészek
az Egyesült Államokban.
(91. oldal.)*

*Ez az Imre bácsi jó elvtárs!
— Húsvéthétfő.
(94. oldal.)*

Erdészeti Lapok
Az Országos Erdészeti Egyesület
 folyóirata.

CXXVI. évfolyam 3. szám (1991. március)
HU ISSN 1215-0398

Szerkeszti: a szerkesztőbizottság. **Tagjal:** Agócs József, Apatóczy István, dr. Balázs István, Barátossy Gábor, Bartha Dénes, Bolla Sándor, dr. Bondor Antal, Bus Mária, Dala László, Gencsi Zoltán, dr. Göbölös Antal, Gyöngyössy Péter, dr. Járasi Lőrinc, dr. Kárpáti László, Kertész József, Korbonszky Kazimírné, dr. Kovács Mátyás, dr. Oroszi Sándor (a bizottság helyettes elnöke), ifj. Páll Miklós, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Rakk Tamás, dr. Sonnevend Imre, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla.

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.
 Telefon: 2016-293

Felelős kiadó: DR. SÉBOR JÓZSEF, a Monteditio KFT ügyvezető igazgatója. Kiadóhivatal: 1075 Budapest, Tanács krt. 5/a.

Telefon: 1412-890, 1325-186

Nyomdal munkák: Monteditio KFT nyomdaüzeme, Budakeszi. Felelős vezető: Kasztanovics Ferenc.

Munkaszám: 1991-0028

A kézirat lezárva: 1991. március 20.

Terjeszti: a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), Budapest, XIII., Lehel u. 10/a. — 1900 — közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Egyes szám ára: 30,- Ft. Előfizetés fél évre: 180,- Ft, egész évre: 360,- Ft. Megjelenik havonta. Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, 1389 Budapest, Pf.: 149.

Az évi előfizetés ára: 10 USD.

СОДЕРЖАНИЕ

III. Болла: »Зеленое единство« Д-р Э. Фюрер-д-р З. Яро: Влияние предполагаемого изменения климата на лесные насаждения и лесное хозяйство в целом	67
Д-р З. Шомоди: Несколько аспектов усыхания отечественных дубрав на основе анализа годовичных колец	81
Н. Лешш: Связь между охраной природы и вредом от диких животных	85
	88

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

BOLLA SÁNDOR: Zöld egységet!	67
Ágazatunk helyzete, tennivalói	70
SCHRÓDL LÁSZLÓ: Javaslat a magántulajdonban lévő erdők gazdálkodásának ügyviteli rendjére és felügyeletére	74
DR. KOLLWENTZ ÖDÖN: Hogyan tovább?	75
Az IUFRO második évszázadára készül	76
Diplomatervező erdőmérnök-hallgatók és témáik	76
DR. MÁTYÁS CSABA: Újjáalakult az MTA Erdészeti Bizottsága	78

A HÓNAP KÉRDÉSE

PÁPAI GÁBOR: Mikor fogunk európai módon kereskedni?	80
---	----

ERDŐMŰVELÉS

DR. FÜHRER ERNŐ – DR. JÁRÓ ZOLTÁN: A feltételezett klímaváltozás várható hatása a magyarországi erdőállományokra és az erdőgazdálkodásra	81
DR. VÖRÖSS LÁSZLÓ ZSIGMOND: Ártereink fája: a magyar kőris	84

ERDŐVÉDELEM

DR. SOMOGYI ZOLTÁN: A magyarországi tölgypusztulás néhány kérdése összehasonlító évgyűri-elemzés alapján	85
--	----

TERMÉSZET- ÉS KÖRNYEZETVÉDELEM

LESS NÁNDOR: A természetvédelem és a vadkár kapcsolatáról	88
BARTHA DÉNES: Hazánk védett fa- és cserjefajai	89
GADÓ GYÖRGY PÁL: Zöldülő erdészek az Egyesült Államokban	91
TAROKK-SAROK	94
ERDŐKERÜLŐBEN	94
KÖNYVESPOLC	97
EGYESÜLETI HÍREK	98

INHALT

Bolla, S.: Für die grüne Einheit	67
Führer, E. — Járó Z.: Die zu erwartenden Auswirkungen einer vorausgesetzten Klimaänderung auf die Waldbestände und auf die Forstwirtschaft Ungarns	81
Somogyi, Z.: Einige Bemerkungen zum Eichensterben in Ungarn auf Grund der vergleichenden Jahrringanalyse	85
Less, N.: Naturschutz und Wildschäden	88

CONTENTS

Bolla, Sándor: For the green union	67
Führer, E. and Járó, Z.: Potential effect of predictable climatic changes on forest stands and forest management	81
Somogyi, Z.: Particular questions of oak decline in Hungary studied by comparative analysis of annual rings	85
Less, N.: About the connection between nature conservation and damages caused by wildlife	88

BOLLA SÁNDOR

Zöld egységet!

JAVASOLT ALAPELVEK

— A tavaszi hérics valószínűleg nem tudja, hogy melyik szervezetnek vagy pártnak kellene hálálkodnia azért, hogy nem tapossák le, nem szántják ki, nem ölik meg vegyszerekkel. A tavaszi hérics önmagában való *érték*: az élethez, a túléléshez való *joga* nem 1990-es vagy bármikori (!) politikai konstellációkból, hanem *társ-teremtény* mivoltából következik.

— Az egerészölyv valószínűleg nem tudja, hogy tsz-birtokíven szereplő facsoport és környéke vagy egy kigazda tulajdoni lapján nyilvántartott facsoport és környéke alkotja-e az ő életterét. Az egerészölyv önmagában való *érték*: az élethez, a túléléshez való *joga* nem 1990-es vagy bármikori (!) politikai konstellációkból, hanem *társ-teremtény* mivoltából következik.

— A Kárpát-medence természetszerű erdei ökoszisztémái valószínűleg nem tudják, hogy van a világon vagy ebben az országban országgyűlés, kormány, ellenzék, minisztériumok, azok területi szervei, hogy vannak jogszabályok, szervezeti és működési szabályok, költségvetés stb. A Kárpát-medence természetszerű erdei ökoszisztémái azonban az egész Föld-bolygó, azon belül a bioszféra pótolhatatlan tagjai, önmagukban való *értékek*: a létükhöz, fennmaradásukhoz való *joguk* nem 1990-es vagy bármikori (!) politikai konstellációkból következik, hanem *társ-teremtény* mivoltukból; és abból, hogy az egyetemes emberiség, szűkebben pedig a magyar nemzet *bioszféra-örökségének semmivel nem helyettesíthető részei*.

Összefoglalva: egyaránt *közös* (= össznemzeti, sőt egyes vonatkozásokban nemzetközi) és *egyéni*, minden egyes ember lelkiismeretére is tartozó *etikai kötelességünkről* van szó, amelynek *jogi eszközszerét* politikai konstellációktól, szervezeti hovatartozásoktól, világnézettől, vallástól stb. függetlenül *„zöld egységben”* kell realizálni: a tavaszi hérics, az egerészölyv, a természetszerű erdei ökoszisztémák (= biológiai, élő rendszerek) jövőjéből az, ami ránk tartozik, nem függhet személyi vagy csoportérdektől, partikularitásoktól.

Ezért **minimumprogramként**

— alkosson *Pro natura ligát* (= szövetekezést a természetért) a természetvédelem és az erdő szakkezelése érdekében az önmegnevezésében is „zöld” Magyar Természetvédők Szövetsége, a FIDESZ Zöld Frakciója, a Zöld Párt és az összes többi, lényegében „zöld”, pl. az Országos Erdészeti Egyesület, az MDF Erdészeti Szak-

értői Bizottsága (és egyéb „zöld” szerveződései), a Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ) erdészeti szakbizottsága, a Voks Humana mozgalom, a Reflex Egyesület, az ökoklubok stb.; a liga vonjon be a munkájába egyes független, felkért szakértőket is, illetve keressen együttműködést a Duna Kör és az Iszter biológusaival, a Bokor bázisközösségek „zöld”-jeivel stb.;

— a Pro natura liga vitassa meg a *magyarországi természetvédelem*, továbbá – az ország felszínének 1/5-ét borító erdők szakkezelésének minden más nemzetgazdasági tevékenységtől eltérő szakmaspecifikussága miatt – elsősorban a természetszerű erdőkben a magyar erdőgazdálkodás, ezen belül az erdővagyonvédelem gondolati (konceptcionális, „filozófiai”) háttérét, alapelveit, „ágazatpolitikáját”, továbbá jogi és közgazdasági eszközszerét;

— ökológiai–biológiai elkötelezettségű képviselők közül álló – a zömmel műszaki problémákkal és ezek zömmel műszaki megoldásának jogi és közgazdasági eszközszerével foglalkozó Könyezetvédelmi Bizottságtól (jogi értelemben) függetlenül működő – önálló *„Zöld (természetvédelmi és erdészeti) Bizottság”* jöjjön létre az országgyűlésben, amely tekintse egyik társadalmi háttérnek a Pro natura ligát mind törvény-előkészítő, mind az ország természetvédelmét és erdőgazdálkodását ellenőrző érdekképviselői tevékenysége során;

— a Pro natura liga szakvéleményezzen a parlamenti önálló Zöld Bizottság által – szakértői, ill. szaktanácsadó testületek bevonásával – készített olyan anyagot, amely az egész magyar közoktatásban kötelező „zöld” (természetvédelmi plusz erdészeti) tananyag, tehát a *„zöld” alapismeretek és a „zöld” etikai értékrend* gondolatiságát, sőt részben a tárgyi tartalmát is megalapozza;

— mind a „zöldek”, mind a parlamenti Zöld Bizottság a lehető legszélesebb körben népszerűsítsék, ill. ismer-tessék *közérdekű tevékenységüket, szolgálatukat* (napi sajtó, szaksajtó, rádió, tv, pártok és egyéb szerveződések információs rendszere, egyházi szolgálat keretei stb.): a közvélemény áthangolása, az ügynek való megnyerése nélkül – a természetvédelem és az erdőgazdálkodás megismertetése és alapelveinek széles körű elfogadtatása nélkül – a döntésre (pl. a választásra) jogosultak, az adófizetők és szervezeteik, továbbá képviselői testületeik – beleértve az országgyűlés egészét is – együttgondolkodása, együttműködése nem várható el;

— a Pro natura ligának a legteljesebb demokrácia

szabályai szerint kell tevékenykednie, beleértve a ki-
sebbségi, sőt az egyéni szakvélemények feltétlen tiszt-
eletben tartását és rögzítését is: a „zöld egység”-nek a
közösen kimunkált, konszenzussal elért alapelvekben
kell érvényesülnie, míg a konkrét javaslatokat, állásfog-
lalásokat a több lehetőség felvázolása, az egészséges
sokszínűség jellemezze, hogy felelős mérlegelés után a
döntésre felhatalmazottaknak valóban legyen miből vá-
lasztaniok.

TERMÉSZETVÉDELEM, ERDŐGAZDÁLKODÁS

— A természetvédelem legmagasabb jogi szabályo-
zása az új alkotmány olyan deklarációja legyen, amely
szerint *emberi, állampolgári jog* a természeti környezet
– terhelhetőség szerint szabályozott – igénybevétele;
emberi, állampolgári kötelesség a természeti környezet
védelme.

Maga a *természetvédelmi jogszabály* ne „csak” tör-
vényerejű rendelet legyen, hanem törvény-státusú,
hogy a többi jogszabállyal való egyenrangúsága bizto-
sított legyen. Semmiképpen ne szerkesszék egybe sem
a környezetvédelmi törvénnyel, sem az erdőtörvénnyel,
de feltétlenül legyen meg az összhangjuk. Az új termé-
szetvédelmi törvény akár egységes szerkezetben is
együtt, egy időben szülessék meg az *általános tájvéde-
lem* jogi szabályozásával! A természetvédelmi törvény
kerettörvény jellegű legyen: mellékleteiben és/vagy vég-
rehajtási utasításaiban pedig rendezze – és a lehetősé-
gek bővülésével alkalmanként módosítsa – a *termé-
szetvédelem ösztönzési rendszerét* éppúgy, mint a ter-
mészetvédelmi szaktevékenység dologi és személyi
(szakember-) feltételeit is.

— Mind a *földtulajdont* rendező, mind a *privatizációs*
jogszabályok úgy készüljenek, hogy valamennyi rendel-
kezésük szövegezésében ún. fenntartó záradék jelleg-
gel szerepeljen a „*kivéve a természetvédelem alatt álló*
területek” és a „*kivéve az erdő*” szűkítés, következe-
ten utalva arra, hogy ezek sorsát a „saját” törvényük
rendezi. A *természetvédelmi értékeket és az erdőket*
különleges, ún. kettős tulajdonnak kell tekinteni, és ezt
az illető törvényeknek legalább a bevezető részében
deklarálni: a természeti értékek és az erdők nemcsak a
tulajdoni lapjuk szerinti gazda tulajdonosai, hanem min-
den egyes esetben egyúttal *köztulajdonok* is, mivel egy-
felől – társteremtényként – önmagukban való, pótol-
hatatlan értékek megőrzői, másfelől közcélú, közér-
dekű, közhasznú, ún. *humánökológiai közszolgáltató*
alapfunkciójukkal jellemezhetők. Mindezek alapján a
természeti (védett) értékek is, az erdőterületek is eleve
külön választandók a földrendezések kezdetekor és
minden szektorális vagy privát földigény ellenében lehe-
tőleg megőrzendők. (Az erdőknél kivétel lehet az 5
ha-nál kisebb, nem erdőtümbben, hanem más művelési

ágak között zárványként elhelyezkedő, és egyúttal nem
őshonos erdei ökoszisztéma-jellegű, ún. kultúrerdőfolt,
továbbá bármilyen erdő esetében a település közvetlen
védelmét és a lakossági rekreációt szolgáló, a települést
szegélyező-határoló kisebb erdőtümb, zöldövezet).

— Ugyanígy „kerülje el” a *földhasználattal* kapcsola-
tos valamennyi jogszabály a természetvédelmi értéke-
ket is, az erdőket is, amelyeknél a speciális földhaszná-
latot szintén a „saját” jogszabályuk rögzítse.

— Az erdőtörvény törekedjék az 1935. évi erdőtör-
vény komplexitására és minőségére.

— Mivel az erdőnek, mint ökoszisztémának (élő rend-
szernek) része, alrendszer az ott élő állatvilág, közte
az erdei nagyvad, ezért a *nagyvadgazdálkodás szabá-
lyozása az erdőtörvénytől elválaszthatatlan*. Mivel sza-
badon élő fajok populációi esetén a nagyvad az erdei
életteréhez kötődik, a nagyvad tulajdonjoga – esetleg a
természetvédelmi oltalom alá helyezett, ill. helyezendő
egyes táji populációk kivételével – az aktuális létező, az
erdő tulajdonához kapcsolódott Magyarországon ezer
esztendeig (ezt csak az utóbbi négy évtized vette sem-
mibe), és kell is, hogy kapcsolódjék: a közérdek oldalá-
ról semmi nem indokolja, hogy az erdei ökoszisztéma,
mint rendszer egyik alrendszerét, rendszeremét privi-
legizált szabályozás emelje ki a *rendszer egészére vo-
natkozó*, a közérdeket maximálisan figyelembe vevő
szabályozásból. A tekintetben is következetes legyen a
jogszabályalkotás, hogy a vadászat a vadgazdálkodási
folyamatoknak, műveletsornak „csak” az egyik része,
műveletcsoportja, a vadászat tehát a vadgazdálkodás-
nak a függvénye kell hogy legyen, és semmiképpen nem
fordítva!

— A II. világháború óta erdőtelepítésekkel létesített
több, mint fél millió hektár „új” erdő tulajdonviszonyainak
rendezésekor abból kell kiindulni, hogy ezek abszolút
többsége 100%-os állami célcsoportos beruházásból,
azaz nemzeti költségvetésből létesült. Továbbá abból,
hogy egyfelől minden erdő humánökológiai közszolgáltató
alapfunkciójú (és az ország eredeti természetes
erdősültsége irányába ható tájrekonstrukció), másfelől
az ország hosszú távon faanyagimportőr (átlagosan
minden második köbméter nemzetgazdasági faanyag-
igény importból fedezendő). A félmillió hektárból a jelen-
legi mgtsz-ek területén létesült mintegy 400 ezer hektár
erdő jövője tehát vagy továbbra is az újjáalakuló – a
magántulajdonosok szabad társulásán alapuló, ún. pol-
gári értelemben vett – termelőszövetkezetek és egyéb
nagyüzemek, vagy részben az újjáalakuló, ill. újonnan
alakuló erdőbirtokossági (közirtokossági) társulatok,
részben a települési önkormányzatok kezelésében kép-
zelhető el, ha azok az erdőgazdálkodásnak az erdőtör-
vényben rögzített valamennyi dologi és személyi (pl.
erdész szakembert foglalkoztató) követelményével –
azaz a *közérdekű szakszerűség feltételeivel* – rendel-
keznek. Csak az 5 hektár alatti, szórvány-zárvány elhe-

lyezkedésű és egyúttal nem őshonos fajok ökoszisztémáiból álló erdőfoltok privatizálhatók úgy, hogy azok szakkezelésileg is a magántulajdonosokhoz kerüljenek! Magyarország erdeinek egyharmadáról van szó, amikor ezekről az erdőkről – nem a tulajdon, hanem a közérdekű szakkezelés oldaláról – döntenünk kell!

— Az egész magyar erdőgazdálkodás – a tulajdoni szektortól függetlenül – *vagyonérdekeltségi* rendszerű legyen. Az erdőgazdálkodás két szakkezelési típusából a természetszerű erdei ökoszisztémákban folyó tevékenység gondozó szakkezelés jelleggel folyjék, mivel ezek az erdők önmagukban való értékek is, társteremtény státusszal. Az erdeinknek ma kb. a felét kitevő, honosított és/vagy nemesített fajokból és fajtákból álló faállományokban, ültetvényekben, tehát az ún. kultúrerdőben – ha a cserjeszint, a lágyszárú szint, az illető erdő genetikai talajtípusa, az alapkőzet, a geomorfológiai helyzet, és az erdőben élő állatvilág populációinak fennmaradása ezt nem zárja ki – ugyancsak non-profit rendszerben, de *haszonvételi* (tehát zömmel fa-, növénytermelő) *szakkezelés*, gazdálkodás folytatható, tekintettel a nemzetgazdaság és az európai piac igényeire, mind iparifa-alapanyag és –késztermék, mind energiahordozó (tűzifa) vonatkozásában.

— A természetszerű erdőben folyó erdőgazdálkodást – amely gondozó szakkezelés – azonnal, a kultúrerdőben folyó, termelő–haszonvételi típusút pedig potenciálisan *adómentessé* kell tenni, mert csak a szakkezelés folyamán keletkező *közgazdasági eredmény visszaforgatása* erdővagyon fenntartásra és gyarapításra az egyetlen forrás a humánökológiai közszolgáltatások szempontjából is, természetvédelmi és környezetvédelmi szempontokból is. Az elvonások megszüntetésével, azok erdővagyon-jellegű visszaforgatásának jogszabályi háttérével és ellenőrzésével tud ma és még elég sokáig a költségvetés hozzájárulni a természeti értékekben, az erdőben megtestesülő közérdekhez. Az adómérséklésnek a különbözeti járadék, ill. járulék rendszeréhez kell igazodnia, ennek 1956 óta bevált erdőszeti rendszere az ún. Erdővagyon-fenntartási Alap működése. Az el nem vont forrásokat lehetőség szerint tájrekonstrukciós célokra – pl. őshonos fajokkal történő fajcserékre – is fel kell használni: *fajcseré őshonos fajokkal = erdei (erdőszeti) táj- és élőhelyrekonstrukció!* Miután a mezőgazdasági szerkezetátalakítás folyamán kb. 1 millió hektár alacsony termőképességű föld további mezőgazdasági megművelésével fel kell hagyni közgazdasági ésszerűsítési szempontok miatt, ezek leggazdaságosabb hasznosítása a legalább egy ciklusra (vágásfordulóra) való beerdősítésük lehet. E „zöld program” finanszírozásába is be kell vonni az erdőgazdálkodástól az állami költségvetés számára el nem vonandó forrásokat, átcsoportosításuk jogszabályi

háttérének a kimunkálásával.

— *Hatékony természetvédelem* profit-orientált közegben nem képzelhető el a természetvédelmi korlátozások miatti többletköltségek megtérítése és/vagy adókedvezmény, adómentesség, mint *pozitív ösztönzőrendszerek* bevezetése, ill. kibővítése nélkül (tehát pusztán szankcionálásokkal alig lehet valamire jutni).

— Mivel mind a természetvédelmi értékek, mind az erdők (a nem védettek is) ún. kettős tulajdonúak, ezért a tulajdoni lapjuk szerinti tulajdonos (akár egy egész tulajdonosi szektor) jogosítványait közérdekből minden kultúrállam korlátozza. Ez az önkormányzatok (beleértve a települési önkormányzatokat is) helyi közérdekeinek a nemzeti (sőt esetenként nemzetközi) közérdek alá rendelését is jelenti e vonatkozásban: mind a természetvédelmi törvénynek, mind az erdőtörvénynek (ez utóbbinak: továbbra is) *szektorsemlegesnek*, azaz a tulajdontól függetlennek kell lennie. Az önkormányzatokkal együttműködési megállapodást kell kötni a természetvédelmi terület, ill. az erdő terhelhetőségének határáig terjedő helyi igénybevételeknek (nem „használat” vagy főleg nem „haszonvétele”) keretfeltételeiről a település közigazgatási határain belüli valamennyi területre, de ki kell dolgozni a terhelhetőség szerinti igénybevételt (szaktanácsadásként) az önkormányzat tulajdonába és/vagy szakkezelésébe került területek vonatkozásában is! A terhelhetőség – értelemszerűen – térben és időben függő, változó dolog, megállapítása szakhatósági feladat. Az önkormányzat csak a szektorsemleges, országos jogszabályok, ill. egy-egy ilyen – konkrét időszakra rögzített – megállapodás vagy megállapítás keretfeltételein belül szabályozhat önállóan, a helyi közérdeknek megfelelően. Települési önkormányzat természetvédelmi objektumot, erdőt (nem védettet is) csak akkor szakkezelhet – beleértve a tulajdoni lapján lévőket is! – ha ennek az illető jogszabályokban rögzített, a nemzeti (és nemzetközi) közérdekeket garantáló szakszerűségi feltételeivel (dologi és személyi = szakember feltételeivel) előzetesen rendelkezik. A hatósági (szakhatósági) felügyelet azonban az önkormányzatokat illetően is a két tárca (KTM, FM) feladata kell hogy legyen, amiképpen a szakkezelés tervezése is, a finanszírozás központi hányadának rendelkezésre bocsátása is.

— A kormány, ezen belül a szakmai kormányzatok, főhatóságok jogi és szervezeti feladatai a fentiekből következzenek: a kormány végrehajtó hataimi ág, tehát a társadalmi közakarat (az ezt felderítő Pro natura liga), és a jogi képviselő szintjén megtestesülő parlamenti Zöld (természetvédelmi és erdőszeti) Bizottság döntés-előkészítő és ellenőrző tevékenysége mellett működő hatalmi ágnak kell lennie.